

174

509

174
1594

8.

Katholikus kérdések.

III. évfolyam. 10. füzet.

1874.

Kiadja Sartori Károly pápai és primási könyvtáros.

Pestben és Bécsben.

BÜZÁROVITS GUSZTAV

KÖNYVKERESKEDE

ESZTERGOMBAN

Sartori Károly bizományában megjelent, és
még mindig kapható:

A

HIT MESTERSÉGE.

Bölcészeti előkészítés

A KERESZTÉNY HIT MEGSZERZÉSÉRE.

Irtá

NICOLAS AGOST.

Magyarítá

BERNÁTSKY FERENCZ.

I. kötet. 8. 336 lap, ára 2 ft.

II. kötet. 8. 292 lap, ára 2 ft.

Tartalom: Előszó helyett: Májer Károly ügyvéd ur levele. Ajánlás. Bevezetés. I. könyv. A hit szükségessége. 1. A templomok a hit szükségességének nyilvános és egyetemes kifejezése. 2. A hit szükségessége egyedül az emberi nemnek jellege. 3. A hármasság. 4. A talány. 5. Az emberi szív nyugtalansága. 6. A szórakozás-vágy. 7. A hit eszköze egész életünknek. 8. Szükséges hinnünk, hogy önmagunkat ismerhessük. 9. Szükséges hinnünk, hogy okosak lehessünk. 10. Szükséges hinnünk, hogy becsületesekek lehessünk. 11. A hit szüksége vonatkozással a szépre. 12. Léteünk nyugalma és tevékenysége kívánják, hogy higgyünk. 13. Az életkor és halál bizonyítják a hit szükségét. 14. Az első könyv befejezése.

II. könyv. A hit okai. 1. A hit okai. Azok méltatásának erkölcsi feltétele. 2. A hit oka a hit szükségének következménye. 3. Ez ok logikai

Évenként 12 füzet, ára bérmentes
szétküldéssel 1 frt o. é.

KATHOLIKUS KÉRDÉSEK.

III. Évfolyam. 10. füzet.

DIVATOS NEVELÉS.

Irta

CZ. N.

Kiadja Sartori Károly,
pápai és primási könyvtáros.
Pesten, Bécsben,
1874.

5157200565832

DE BALLAGI GÉZA.

Az emberi elme minden időben a neveléssel foglalkozott, de különösen napjainkban megszámlálhatlan azok száma, kik magokban hivatást éreznek, nem annyira nevelni, mint azok számára, kik a neveléssel hivatásból foglalkoznak, vagy arra csak befolyással bírnak, szabályokat, elveket felállítani. S ezt nem is lehet csodálni.

Napjainkban ugyanis a modern állam feladatai közé nemcsak a tanítást számítja, hanem a nevelést is; minthogy pedig az államot az állampolgárok képezik, ezek mindnyájan honpolgári kötelességük- vagy legalább joguknak tekintik, hogy a legjobb rendszert keressék, és miután azt megtalálták, ajánlják is. — Hogy e törekvésnél igen gyakran a vallásra nincsen semmi tekintet, az nem is feltűnő, mivel a modern állam hitfelekezetenélküli, — vallás pedig hitfelekezet nélkül képtelenség, — és mivel a középosztály nagyobb-részt — fájdalom — vallástalan.

A mint manap mindenki a theológiához ért, úgy ért a paedagogiához is. És mivel a növekedő nemzedék erkölcsi értékétől függ egész jövőnk, azért szándékozunk e pár lapon kissé körülnézni, vajjon mit szabad a divatos neveléstől várni.

* * *

Ha az ifjuság nevelését a családi körben tekintjük, igen gyakran találjuk, hogy az ujszülött gondozását nem az anya maga vállalja el, (ama nem ritka eseteket nem is említjük, hol az új polgár bizonyos intézetekben jön a világra), hanem mihelyt a vagyonállapot azt lehetségessé teszi, „élte örömét“ dajkára bizza, hogy szépsége ne fogyatkozzék, és megszokott multságairól ne kényszerüljön lemondani. Igaz, napjainkban igen sok nő (különben férfi is) beteges, névszerint ideggyöngye, — itt a tényálladékokat constatáljuk, a nélkül, hogy annak forrásait kutatnók, — s azért nem egy anyának szükséges a helyettes, a dajka; sokan azonban igen könnyen nélkülözhetnék és képesek volnának legszebb és legörömteljesebb kötelességüknek megfelelni. — És vajjon mikép történik a dajkának választása? Vajjon nem tekint-e legtöbb szülő csakis a testi egészségre? — Pedig nem tagadhatni, hogy minden szenvedély a testre visszahat, hogy tehát a dajka minden szenvedélye, e legszorosabb viszony folytán csirájában átmege a csecsemőbe. — Ugyan hány anya gondol napjainkban, midőn kisdedit vár, arra, hogy minden helytelen indulattól tartózkodjék, nehogy az életközösség miatt gyermekének lelkületén csorbát ejtsen, még mielőtt ez a világra jött legyen? — Hogyha azután a szülők a helyettes anyának anyagi jólétéről gondoskodtak, akkor azt hiszik, hogy minden kötelessé-

güknek eleget tettek. Ha pedig az anya maga teljesíti magasztos tisztjét, mégis igen gyakran és bosszu időre 'átengedi kisedjét az ápolónőnek, csakhogy mulathasson, mi sokszor a gyermek gyors halálának oka.

Ha életben marad, akkor az első évek után gyermekdajkára bizzák azon rendelettel, hogy kellően gondozza, tisztán tartsa; egészségére vigyázzon, tanítsa (sodronybáb gyanánt) szép bókákat csinálni stb. Csak bizonyos alkalmakkor jut a gyermek a szülőkhöz. Ha éppen jó kedvük tartja, s a kellemesebb multság hiányzik, akkor előidézik a kisedet, hogy magát láttassa s hallassa, hogy naivságán vagy pajkosságán, vagy éppen neveletlenségén mulassanak, — olyankor a gyermek az ily szülők kezében játékszer; máskor rokonok vagy vendégek jönnek, a gyermek után kérdezősködnek, akkor megint előhozzatják felpiperézve, hogy ügyességével, találékonyságával kérkedjenek — s ilyenkor a gyermek a szülők cégére. Máskor a tanulatlan, neveletlen, sokszor szivtelen vagy erköcstelen gyermekdajkára van bizva, mert az ily szülőkre nézve a fönnebbi eseteket kivéve — teher. — Néha foglal koznak a kiseddel, hogy az említett kettős szerepre képesítsék. Tanítják járni-kelni, állani, öltözködni; hogy jobban tessenek, felpiperézik, olykor a dajka kikap durva illetlen módon a gyermek jelenlétében, s ez e szavakat, hamar nem-

csak megtanulja, hanem alkalmazza is, és pedig gyakran a szülők irányában is. Még az is megtörténik, hogy az anya a gyermekdajkát szidja, az atya pedig irányában igen nyájas, úgy hogy a kised nem tudja, kinek van igaza, az atyjának, vagy pedig az anyjának-e. — De a gyermek hibáival, rossz hajlamaival, akaratossága, hiúsága, engedetlenségével mitsem törődnek. Ha a gyermek valamelyik hibája a szülőknek szégyent vagy egyéb kellemetlenséget okoz, akkor, és talán szigorúan is megbüntetik; ellenkező esetben csak mulatnak, nevetnek rajta. Szóval, igen sok szülő e korbéli gyermekével úgy bánik, mintha annak ura volna; pedig az épen úgy mint minden egyéb a mivel az ember bír, Istennek adománya. A mint nem szabad a földi javakkal független kényurként bánni, hanem csak mint felelős sáfárnak, úgy gyermekének sem ura, hanem csak gondnoka. És minél értékesebb a tárgy, a melynek gondozása valakire bízott, annál nagyobb és szigorubb a felelősség; már pedig minden javak, Istennek minden adományai között, a gyermekek foglalják el az első helyet, nemcsak az Isten, de sőt magok a szülők szemében is. Épen mivel az Isten a gyermekeket annyira szereti, azért oltott ő a szülők szívébe oly nagy szeretetet irántuk, azért adott ő őrző angyalt melléjük, annak okáért ontá az Üdvözítő vérére érettük, azért szentelé meg őket a Szentlélek a keresztségben, szívóke

lakhelyének, tempломának választván, azért hivatalosok ők arra, hogy majd egykor az Istent mennyben színről-szinre lássák, s örökké boldogok legyenek.

Ezekből nemcsak a gyermek becsét, hanem azon nagy felelősséget is meglehet itélni, mely a szülőkre hármlik.

Jaj tehát ama szülőnek, a ki gyermekének gondját nem viseli.

De még azok is, kik gyermekükkel gondolnak, hány hibát követnek el napjainkban. Nem akarván azt idegenekre bízni, magokkal viszik, de hová? Mulató helyekre, hol oly dolgokat lát és hall, melyek a szív nemességét, ártatlanságát csakhamar aláássák.

Az ily kirándulások káros befolyása nem mutatkozik mindig azonnal és kézzelfoghatólag, de tévedne, a ki azért ártatlanoknak hinné. Midőn a gyermek a felnőtteket indulatban látja, legelső alkalommal maga is olyannak enged; midőn másokat a mérséklet határain túlmenni látja, az érzéki vágyaknak épen nem tud ellenállani, midőn kétértelmű szavakat hall s észreveszi, hogy azokon (talán még a szülők is) nevetnek, értelmüket fürkészi, s hiába gondolják a szülők, hogy a gyermek kíváncsiságát kitérő vagy elodázó felelet által lecsillapíthatják; az, megjegyzi magának a hallottakat, sőt épen azért gyakran azokra gondol és csak úgy lesi az alkalmat, hogy valódi

értelmükkel megismerkedjék. Hát ha még kevésbé illő mozdulatokat, társalgást lát, mennyire ébred a gyermekben az érzékiség! Ha észre veszi, hogy más szülők gyermekeiknek többet engednek, akkor szülői iránt meghidegül és még az ördögi irigység is belopódzik szívébe.

S otthon, vajjon miben áll rendesen a nevelés?

A szülők gyermeköket ugyan néha rendre utasítják, megbüntetik, de vajjon mikor? Ha ruháját bepiszkította, vagy ha idegenek előtt ügyetlen volt, ha valami kárt okozott, vagy ha elég szerencsétlen volt, megszokott és máskor nevetéssel fogadott pajkosságának olykor engedni, midőn szülőinek rossz kedvök volt. Ha azonban a gyermek sirni kezd, akkor a szülők tőle tetteleg bocsánatot kérnek, őt cirógatván, csitítván, neki valamit ajándékozván. Hibái sokszor másoknak tudatnak be, még a kis gonosztevő jelenlétében is. És mily gyakran történik, hogy az egyik szülő azt engedi, a mit a másik eltiltott és viszont; vagy hogy az egyik vigasztalja, miután a másik megfedte?

És miképen áll a dolog az egész nevelés alapjával? Ez kétségen kívül a vallásosság ébresztése s fejlődése. Hisz nevelni nem tesz egyebet, mint a gyermeket arra tanítani, vezetni, hogy az ember valódi céljának tudjon és akarjon megfelelni, s ez nem más, mint Istent megismerni.

öt szeretni s szolgálni, hogy ezáltal az örök boldogságot elnyerje. Az ugy értett nevelés a gyermekek ideiglenes boldogságáról való gondozást épenséggel nem zárja ki, de ez csak eszköz az igazi végcélnek, az embernek valódi rendeltetésének elérésére.

És mint vagyunk sok családban e végtelenül fontos tekintetben? A középosztályokban napjainkban gyakran alig tanul a gyermek valamit imádkozni. Másokat otthon alig lát valaha imádkozni, még szülőit sem; mintha félnének vallássosságukat nyilvánítani. Az imára nem érnek reá, vagy azt nem tartják „bon ton“-nak. Sokan azért nem imádkoznak, mert „felvilágosultak,“ mások mivel a mulatságok egész idejüket elfoglalják, midőn ismét mások egészen földi gondokba elmerülvén, megfeledkeznek arról, hogy, ha nem az Ur építi a házat, hasztalanul dolgoztak, a kik építik. Nem imádkoznak a szülők, nem az öregebb testvérek, annál kevésbé találnak időt, hogy a kis gyermekkel imádkozzanak, sokkal fontosabb dolguk lévén. Különben is nemsokára iskolába fog járni, vagy nevelőintézetbe jutni, ott majd megtanulja. — S a mint a gyermek nem tanul imádkozni, ép oly kevéssé tanulja az Istent szeretni s neki szolgálni. Az embernek végcélja az örök boldogság Istennek szemlélésében; a földön feladata s egyedül igazi boldogsága az Istennel való egyesülés a hit, remény és szeretet által.

mely szükségképen minden erkölcsi s polgári erény szülője. — De e cél elérésére a modern nevelés mitsem tesz, hanem ellenkezőleg azt még hátráltatja. Hisz az a rendetlen önszeretet az önzést ápolja, a hiuságot, az engedetlenséget, s az érzékiség fejlődésének tág utat nyit. Csak a földiek és mulandók foglalkodtatják az ifju elmét, csak mulatságban és földi fényben leli boldogságát. A régi, valóságos bölcseségtől sugallt elvek helyett: „abstine et sustine,“ „perge pati patiens, pariet patientia palmam,“ „Ora et labora, dabit tibi Deus omnia bona,“ ha nem is szóval, de tetteleg mégis igen sok szülő már zsenge korában erre tanítja a gyermeket: „Szerezz magadnak és élvezz gyönyört.“ — Gyakorlatilag ezt tanítják inkább: Ede, bibe, comedo post mortem nulla voluptas. — S ezen nem is lehet csodálkozni, hisz napjaink jelszava ugyanaz, a mi a rómaiaké volt az elkorcsosult korszakban: „Panem et circenses.“

Hogyha az anya gondosabb és vallásosabb is, rendszerint maga viseli a nevelés egész terheit. Az apa gyakran sok teendőjére hivatkozik, miért nem képes gyermeke után nézni. „Majd jóvá teszi az anyja, hisz a gyermek még oly kicsiny, bir még vele nőm; majd ha nagyobb lesz, akkor én veszem kezembe.“ De vajjon nem sokkal nehezebb-e a hibát kiirtani, mint annak fejlődését gátolni? És vajjon akkor, midőn a gyermek már

nagyobb lesz, több idővel fog-e az atya rendelkezni? Hisz akkor még több és nagyobb gondja lesz. Régi tapasztalás mutatja, hogy ama nevelés, a melyet egyedül az anya ad, rendszerint és igen kevés kivétellel — kivált fiuknál — nem sikerül. És ha kivételek léteznek, okos ember soha sem tartja magát a kivételhez mint szabályhoz, hanem inkább ahhoz, a mi rendesen történik.

Napjainkban fájdalommal kell tapasztalni, hogy igen sok gyermek engedetlen. De annak oka leginkább magok a szülők. Egyrészt mert az akaratosságot a zsenge korban nemcsak hogy türték, hanem még ápolták is. Másrészt azért, mivel nem követelték rendeletük azonnali s pontos teljesítését, mivel sirás vagy rimánkodásra rendeletüket vagy visszavették, vagy a gyermek által ignoráltatni engedték, vagy legalább az időpontot meghatározni, melyben a gyermek engedelmeskedjék, annak tetszésére bízták. De még másképp is hibázik sok szülő, midőn vagy soha, vagy igen ritkán parancsol vagy tilt határozottan, hanem e helyett csak óhajt, vagy kérdez. Nem tennéd ezt; — nem szívesen látom amaszt. Ily módon soha sem tanul a gyermek igazán engedelmeskedni. Nem csoda tehát, ha későbbi korban nem ért hozzá. Első ízben nehéz a szülői szívnek a gyermek előtt nem kedves parancsot határozottan sürgetni, de nehéz a gyermeknek is saját akaratát megtagadni, a mikor ez először a

szülőével ellenkezik; de mindkét fél csakhamar hozzászokik, és második esetben sokkal könnyebben jár el az illető tisztjében.

Egy másik igen veszélyes hiba a hazugság, de erre is gyakran magok a szülők tanítják gyermekeiket, mipőn jelenlétökben és tudtokra igaztalant állítanak, vagy tulságos szigor által „kénytelen hazugságra“ hozzák. Hathatós eszköz a hazugság meggátlására, hogyha a szüle az elkövetett hibáért teljesen vagy részben elengedi a büntetést azon esetben, ha a gyermek őszintén, és töredekemesen, különösen pedig, ha önkényt bevallja, ellenben megkettőzteti, ha hazugsággal mentegetőzik.

Egyáltalán igen fontos, de egyszersmind nehéz dolog is a gyermek jutalmazása s büntetése. Vannak szülők, a kik a jutalmazást alig alkalmazzák; vannak ismét, akik gyermeküket úgy szólván sohasem büntetik; igen sokan megint nem tudják, mikor kell az egyik vagy a másik eszközhöz nyulni; legtöbben pedig elhibázzák a módot; sem a mértéket, sem az időpontot nem tudják megválasztani. — A jutalmazásnak csak akkor van helye, midőn a gyermek különös módon, rendkívüli erőmegfeszítéssel tett jót, különben a kötelességérzet benne kioltatik, míg ellenben szívében az önzés, a haszonlesés beoltatik.

A büntetést szintén nem kell minduntalan alkalmazni. mert akkor a gyermekben kihal a szégyenérzet, egyáltalán egészen eltompul, fel

sem veszi, s azt kikerülni nem is igyekszik. Ép oly nagy hiba, büntetéssel folyton fenyegetőzni, de olyant soha sem alkalmazni, vagy ugy büntetni, hogy a büntetést épenséggel nem is érzi a gyermek. Kell, hogy a büntetéstől tartson, de ez csak ugy fog történni, ha tapasztalásból csakugyan érzékenynek ismeri. Névszerint oktalanság azon korban, a melyről még mindig szólunk, testi fenyítéket soha, de soha, még a legnagyobb vétségeknél sem alkalmazni. „Ki a vesszőt kiméli, fiát gyűlöli“ — mondja a Szentlélek (Példab. 13, 24.) Ha a szülők szükségesnek látják, hogy a gyermeket, kivált fiut, legelőször testileg megfenyítsék, akkor tegyék azt nem ugyan durva s kegyetlen, de mégis igen érzékeny módon; azután máskor rendszeren elégséges lesz az emlékeztetés e büntetésre.

* * *

Szóljunk még azon korról is, a melyben a gyermek az iskolába kezd járni. S itt napjainkban még szomorubb dolgokat tapasztalunk. Az elemi iskolának főfeladata a nevelés, a tanítás itt csak második sorban áll, a középtanodákban egyformán kell gondot fordítani a nevelésre s a tanításra. De napjainkban már az elemi iskolát annyira tanintézetnek tekintik, hogy a nevelésre alig gondolnak. A középtanodákat pedig napjainkban már ugy nézik, mintha annak tanoncai már egyetemi polgárok volnának. Vannak hála az égnek, még kivételek; találhatni még tanítókat,

tanárokat, igazgatókat, kik nagy gonddal iparkodnak tanítványaikat nem csak ismeretekkel „tölteni,” hanem igazán nevelni.

De ez nem felel meg a modern iskola fogalmának, sem a korszellemnek. Azonkívül a hitfelekezetenélküli iskolában akadályra talál, mert az egész nevelésnek a valláson kell alapulnia, minden tekintetben attól áthatottnak kell lennie, a vallás pedig nem lehet hitfelekezetenélküli, bármit csacsogjanak korunk felvilágosult liberalisai. S jóllehet hazánkban az elemi iskolák jobbra még felekezetiiek a vidéken, városokban, kivált a nagyobbakban rendszerint már felekezetenélküliek; a középtanodák közül a gymnasiumok eddigelé ugyan még felekezetiiek, de mit terveznek honatyáink, azt tisztán kimutatja az illető törvényjavaslat, mely csak felső pressió folytán egy időre félretétetett, — a reáltanodák talán már kivétel nélkül felekezetenélküliek. És tudunk — fájdalom — oly felekezeti tanodákat is, melyekben a nevelésre, a vallásos nevelésre, vajmi kevés gond fordítatik.

Igaz ugyan, hogy napjainkban már az elemi iskolában mindenfélét tanítanak, majdem „omne scibile,” igaz, hogy ott már majdnem „de omnibus possibilibus, et adhuc aliquibus” hallanak a gyermekek, de kérdem, vajjon a tantárgyak ily halmaza mellett a l a p o s tanítás vagy t a n u l á s lehetséges-e? Vajjon nem tapasztaljuk-e naponta, hogy mostani ifjaink igen sokhoz, majdnem min-

denhez hozzá tudnak szólani. de alaposan alig ismernek valamit, hogy „multa“ tanulnak, de korántsem „multum“? hogy „ex omnibus aliquid, e toto nihil?“ Örökké igaz marad: Pluribus intentus minor ad singula sensus. S épen e tudá-kosság okozza azt is, hogy a modern iskolából kiszabadult ifjaink maguknak azt képzelik, miszerint mindenhez értenek, mindenről ítélni tudnak, annyira, hogy a felületesség igazán már iszonyatos fokra hágott, hogy ama felfuvalkodottságról hallgassak, a mely innét ered s a jellemet tökéletesen elrontja. — Vajjon nem tapasztaljuk-e, hogy vannak esetek, hogy még a legjobb tehetségű s legdicséretesebb igyekezetű fiatal emberek az egyetemen roppant nehézségekkel találkoznak kitűnő érettségi bizonyítványuk dacára, azért, mivel még tanulni sem tanultak? — Multa, sed non multum.

De ha megis engednők, hogy e sokoldalú ismeretek a bár alaposabb, de szűkebbkörű képzettséggel felérnek, vajjon a tudással minden el van-e érve az ember képzésében? Vajjon okosabb gyermek, okosabb ifju, okosabb férfiú már többet ér-e kevesebbé okos, kevesebbé olvasott, de annál jobb, derekabb, jámborabb s erényesebb gyermek, ifju, férfiúnál? — Igen gyakran bizonyul be az emberi életben az, hogy egyoldalú északézettség inkább a rosszra, mint a jóra vezet. Vagy mikép lehet ama szomorító tüneményt megmagyarázni, hogy az emberi társadalomban a

hazugság és csalás, a hatóság megvetése, a felebbvalók iránti engedetlenség, lopás, erkölcstelenség, hamis eskü, gyilkolás, meg apa, anya, s testvér-gyilkolás is, a fajtalanság, erőszaktétel, s öngyilkosság, s örültség irtóztatós módon szaporodnak? Figyelemre méltók a napilapok jelentései, a melyek majdnem naponta a legiszonyubb gazzetteket jelzik. Honnét van kérdem, hogy a gonosztevők gazzetteiket nem csak tagadják, men-tegetik, palástolják, hanem még védik is, a bírát ravaszul költött elbeszélésekkel, elferdítésekkel tévutra vezetni iparkodnak, nem ritkán elég szemtelenül az emberi s isteni törvényeket gúnyolják és a hőst játszák? Valóban nem csekély sok gaz értelmisége, ha kiviláglik, mily körülnézés, számitás s az alkalmas körülmények s eshetőségek mily hidegvérü kiaknázásával készítették gonosz tettükre a tervet, s mily biztonszággal foganatosították.

Oka annak az, hogy manap csak a főt képezik, nem egyszersmind a szivet is. Már pedig a nevelés nemcsak az elmének, hanem a sziv nemesítésében is áll. Hisz az értelmiség még a pogányszággban sem hiányzott. De vajjon lehetséges lett volna-e, hogy pogány irgalmas nénikévé vagy hitküldérré legyen, a ki felebarátjának üdvét keresvén, magát annyi szenvedés és nélkülözésnek, végre a halálnak is kitegye? — A sziv igaz nemesítése pedig minden tekintetben csakis

a keresztyén vallás által eszközölhető. Ha tehát már a zsenge gyermekkorban a vallásos nevelés a szülői házban elhanyagoltatott, és már ott a gyermek minden vágya csakis az érzékiekre nyert irányt, mennyire kellene az iskolának minden erőből azon lennie, hogy a mulasztottakat pótolja? — De mit tapasztalnak? Midőn különben az egész nap a többi szakokra fordítatik, a vallás-tanításra hetenkint 1—2 órát szentelnek; midőn a pap az ifju kedélyt a vallásnak törekszik megnyerni, a többi idő alatt minden tanító saját tárgyát mondja a legfontosabb, a legszükségesebbnek s az ifjut arra ösztönzi, hogy minden erejét ennek szentelje, sőt, ha a liberalisok, „haladók,” felvilágosultakhoz tartozik, távolról arra utal hogy mindegy, bármit hisz is valaki, jámbor nagy emberekről élcel, a jámborságot oktalanságnak, gyengeségnek, előitéletnek mondja, észkorlátoltság, vakhitről, szabad gondolkozásról, középkori sötétségről, papi uralmakról beszél. — Ha azonkívül még ottkon is hasonlókat hall az ifju, csoda-e, ha a vallásosságot, amely egyedül képes igaz neveltetésre segíteni, megveti? — Oly dolgok történnek még felekezeti iskolákban is, hát még hitfelekezetnélküliekben?

És otthon a szülők? — minden gondjukat csak a külső műveltségre fordítják. Sok szülőnek nagy az öröme, ha a 12—14 éves ifjur, vagy a 10—12 éves leányka finomul tud társalogni, gyö-

nyőrüen tánczolni, ha az ifiur már valamit elbir, kacsingat, udvarol, módosan hizeleg, a hölgyecske szintén már csinosan kacérkodik, kedvesen nevetgél, öltözékét kecsesen rendbe hozza, a mellképpel bájosan játszik, a mellettt lopva a tükörbe nézni s vágyakodóan fohászcodni tud, mindkettő pedig a „gyermekbálon“ feltűnő szerepet visz.

Az ifiur otthon nem tanult engedelmességet, tehát az iskolai törvények irányában sem teljesíti azt. A mulatságokhoz hozzá szokván, komoly tanulmányokban kedvét épen nem találja; utánozza az egyetem polgárait, és valami nagyinak képzei magát, mihelyt állán az első pehely mutatkozik. A tanulmányok helyett regényeket olvas, feladványait mások által készíteti vagy leírja, az iskolában szórakozott és nem kíván tanulni, hanem az órákból minél előbb szabadulni. A rosz calculust különféleképen tudja kimentegetni. — Sokszor más intézethez kíván áttétetni, mert az előbbiben a tanárok igazságtalanul üldözték, — s a szülők ahelyett, hogy komolyan büntetnék, teljesítik költséges kívánatát. A könyvszámlán gyakran ugyanazon könyvek szerepelnek ismételve, s az ifiurnak még sincs vagy csak igen kevés könyve van, minek oka az, hogy a könyvek már gyakran az ifiurat mulattatták, nem ugyan tartalmuk, hanem értékük által, nem ugyan valódi értékük vagy áruk által, hanem amaz érték által, amelyet nekik az antiquarius vagy az iskolatárs

tulajdonított, jöllehet a könyvárusnál, ahonnét épen megérkeztek, háromszor, négyszer annyiba kerültek.

Nem lehet csodálni, hogy a fiatal ember, aki a modern iskolába jár, és modern nevelésben részesül, otthonosabb a római s görög mythológiában, mint a kátéban, hanem egyszersmind és következőképen az istenek s istennők erkölcsi, vagy jobban erkölcstelen utánzásában, mint a keresztény morálban. Hisz a keresztény ifju napjainkban e pogányság szellemét fogytáig beszija, a kereszténység pedig homeopathikus dosisban cseppenként adatik be neki.

Bizz akkor nem csoda, ha uj pogány lesz belőle s ha életében inkább Mercurt, Mars-ot és Jupitert utánozza, mint Sz. Alajost, Szaniszlót, Sz. Imrét.

Krisztus követéséről, a természetfölötti malsasztéletről, a szenvedélyek elleni harczról sokan ifjaink közül nem tudnak semmit, ellenkezőleg bizonyos dolgokról 16 éves korukban többet, mint hajdan a családaják.

Érdekes volna egyszer egy próbát tenni, végzett tanulóink hány százaléka tudja a 10 parancsolatot, az egyház 5 parancsát, az idegen bünöket stb. — Vagy ezek már elavult dolgok, ezek nem a 19-ik századba valók? . . . de kérdem, s e kérdés vajmi fontos és lélekrázó, vajjon az Ur Isten az embereket a 19-ik szá-

zad eszméi szerint fogja-e megítélni, avagy 10 parancsolatja szerint; vagy e mondata szerint: aki titeket megvet, engemet vet meg?

És vajjon mi lesz e nemzedékből, amely úgy neveltetik? Mi szegény hazánkból, ha majd a mostani ifjak, családapák, tisztviselők, honatyákká lesznek?

Egész özöne a gondolatoknak, a képeknek támad — de jobbnak tartom itt megálapodni s azon komoly kérdést a szülők és nevelőkhöz intézni: „Magadra veszed-e, gyermeked, növendékednek, az egész társadalomnak beköszönő siralmas állapotát, amelyet szükségképen szülni fog a modern nevelés?”

A nagynak mondott II. Frigyes, miután saját példája s intézkedései folytán országában a vallás nagy mérvben csökkent volt, egyik miniszterének egykor ezt mondotta: „Hallod, szerezz megint vallásosságot országomban.“ De könnyebb ám a vallást kiüzni, mint visszahozni. Azért gondoskodjunk mindnyájan hatáskörünkhöz képest a vallásos nevelés föntartása s illetőleg visszahozataláról, mert „ha a ki övéire s főkép háznépére gondot nem visel, a hitet megtagadta és a hitetlennél alábbvaló.“ (1. Tim. 5, 8.)

éle és elégséges volta. 4. Az akadályok eltávolítása, melyek a hit útjában állanak. 5. Atheizmus, theizmus, deizmus és kereszténység. 6. A természetfeletti és csoda. A hit okai az ellenvetésekből merítve. 7. A pogányok a kereszténység igazsága mellett tanuskodnak. 8. A pogányok a kereszténység szükségessége mellett tanuskodnak. 9. A történelmi bizonyítékok. 10. A logika érvei és a tapasztalás.

III. könyv. A hit eszközei. 1. E könyv tartalma általában. 2. A legjobb eszköz. 3. Akarjunk jobbakká lenni. 4. Szeressünk, hogy ismerhessünk. 5. Lépjünk ki a külső tárgyakból, hogy magunkba térjünk. Lépjünk ki magunkból, hogy Istenhez térjünk. Haljunk meg, hogy újra szülessünk. 6. Gyakoroljuk mindazt a mit hiszünk, hogy mindazt higyük a mit gyakorolnunk kell. 7. Vegyünk szentelt vizet stb. 8. Az ima. 9. Hallgassuk Jézus Krisztust, a természeti és természetfölötti igét az emberi lélekben. 10. Ragaszkodjunk Jézus Krisztushoz, az igazsághoz és szeretethez. 11. Kövessük Jézus Krisztust, lelkünk útját és kalauzát. 12. Járuljunk Jézus Krisztushoz a bűnbánat és az oltári szentségekben. 13. Folyamodjunk a boldogságos Szüzhöz. 14. Szeretet az élők iránt. 15. Szeretet a holtak iránt. 16. Olvasmányok. Életrend. Áhitat gyakorlatai. 17. Kisértési kételyek és az észbeli kételyek. 18. Egy megmentett lélek.

IV. könyv. A hit boldogsága. 1. A hit boldogságának jellege és föltétele. 2. A két ösvény. 3. A hit boldogsága vonatkozással a halálra. 4. A hit boldogsága vonatkozólag az életre. 5. A hit boldogságának bölcsészeti törvénye. A hit boldogsága vonatkozással az igazságosságra és kiengesztelésre. 6. Mily viszonyban áll az erény az ér-

demhez, és az érdem a hithez? 7. A hit boldogsága. Mily boldogság az, szeretni és szeretettetni
8. Visszapillantás és befejezés.

Megjelent, és kívánatra azonnal megküldetik.

- Blot, P.** Priester d. G. Jesu. Das Wiedererkennen im Himmel. Trostbriefe. Aus dem Franz. 4. Aufl. 16. Mainz. 60 kr.
- Boudreaux, P. F. J.** aus d. G. Jesu. Die Seligkeit des Himmels. Aus dem Engl. 16. Mainz. 90 kr.
- Brück, Dr. H.** Lehrbuch der Kirchengeschichte für academische Vorlesungen und zum Selbststudium. gr. 8. Mainz. 5 frt 40 kr.
- Daumer, G. F.,** der Zukunftsidealismus der Vorwelt. gr. 8. Regensburg. 90 kr.
- Dupanloup, Felix** A vasárnapi pihenés és a vasárnapnak megszentelése. n. 8. r. Budapest. Sartori Károly bizománya. Ára 40 ujkr.
- Guéranger, Dom Prosper,** das Kirchenjahr. Mit bischöfl. Approbation und einem Vorworte von Dr. J. B. Heinrich Erste Lieferung. 8. Mainz. 84 kr.
- Hahn-Hahn Ida** grófnő, Az iskolamester leánya. Tár-adalmi regény. Fordította nagy Antal. 2 kötet 8. r. Budapest, Ára 3 frt.
- Hahn-Hahn Gräfin Ida.** Vergib uns unsere Schuld! Ein Roman. 2 Bde. 8. Mainz. Preis 3 frt 60 kr.
- Hansjakob, Dr. H.** In Frankreich. Reise-Erinnerungen. 8. Mainz. 2 frt 40 kr.

Budapest, nyomtatott „Hunyadi Mátyás“ intézetében.

